

Educational Administration: Theory and Practice
2011, Vol. 17, Issue 3, pp: 453-483
Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi
2011, Cilt 17, Sayı 3, ss: 453-483

Kız Meslek Liselerine Olan Bireysel Eğitim İstemini Etkileyen Etkenler: Kastamonu İli Örneği

Hüseyin Yolcu
Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu

Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma evrenini Kastamonu'da il merkezi ve ilçelerinde bulunan toplam dört kız meslek lisesinde öğrenim gören 291 kız öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Altunsaray'ın (2000) geliştirdiği ve bireysel eğitim istemini üç boyutta (okulun özellikleri, kişisel etki ve çevresel etki) ölçen 22 maddeden oluşan ölçek kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, ANOVA, t testi, Kruskal Wallis H testi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Öğrencilerin, kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemleri üzerinde kendi kişisel kararlarının yanı sıra bu okulu bitirdiklerinde meslek sahibi olacak olmaları, gelecek yaşantılarında elde edecekleri yararlar ve hem çalışıp hem okuma olanağına sahip olmaları en fazla etkiye sahiptir. Öğrenim görülen bölüm, anne iş durumu, baba iş durumu ölçeğin yalnızca okulun özellikleri boyutunda; baba öğrenim durumu okulun özellikleri ve çevresel etki boyutunda; ailenin gelir düzeyinin okulun özellikleri ve kişisel etki boyutlarında etkilerinin anlamlı olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar sözcükler: Kız meslek lisesi, eğitim istemi, bireysel eğitim istemi

Atıf için/Please cite as:

Yolcu, H. (2011). Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etkenler: Kastamonu ili örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 17(3), 453-483.

The Factors Those Affect the Individual Education Demand for Vocational High Schools for Girls: Sample of Kastamonu

Background: Education demand is defined as the possibility to continue to a formal or informal education institution about a particular subject, at a particular age and at a particular level. The education demand has two particular demands and the first one is individual education demand and the second one is manpower demand. The individual education demand is defined as the person's possibility to continue to a formal or informal education institutions.

The second resource of education demand is the manpower demand which arises from the requirements of the economy. Manufacturing sub – sectors which are in the market of labor indicate the requirement for a certain number of manpower that is highly qualified with certain knowledge, skills and attitudes. It is possible to deal with the factors that affect the person's education demand in a few titles. First of these is the individual effect. The second one is environmental effect. The third one is institutional effect. The forth one is socio-economic factor.

In Turkey in 2009-2010 academic year, 325.034 students (44.581 boys and 280.453 girls) continue to education institutions those are connected to the General Directorate of Technical Education of Girl (Ministry of Education [MEB], 2000). 207.842 of these students study at Vocational High School for Girls. 10.218 of these students are boys and 197.624 of them are girls (<http://ktogm.meb.gov.tr>). Except the boys, about 71% of girls who study within the General Directorate of Technical Education of Girls are the students who study at vocational high schools for girls.

Method: The aim of this study is to present the factors that affect the individual education demand for vocational high schools for girls. As the study aims to describe the present situation, scanning model is used. The study field of the research consists of schoolgirls who study at vocational high schools for girls in the province of Kastamonu. Except from the city centre of Kastamonu, a study group is created from the girls who study at vocational high school for girls in towns Taşkoprü, İnebolu and Tosya. For this reason, it is aimed to reach the whole study field instead of taking a sample. Also collecting tool is applied to 266 (% 91,4) vocational high school girls from 291 students those take part in the study. So the study is turned to a sample as the whole study field couldn't be reached.

In the study, five Likert type scale that is developed by Altunsaray (2000) in order to present the factors that affect the demand for Religious High Schools is used with permission. Descriptive statistics, ANOVA, T-test, Kruskal Wallis H test, and Mann-Whitney U testi are used for the analyses.

Findings: On the individual education demand of the students for vocational high school for girls, the items those have the highest averages are; “my personal decision” ($\bar{x}=3,70$), “in order to have a job” ($\bar{x}=3,65$), “the benefits of graduating from this school on my future” ($\bar{x}= 3,55$) and “it gives the

possibility to both study and work” ($\bar{x}=3,55$). In qualitative, the students ideas about these four items are I agree ‘a lot’.

On the individual education demand of the students for vocational high school for girls , the items those have the lowest averages are “the students who study at this school get financial and social support” ($\bar{x}=1,33$) , “the preferences of my previous teachers” ($\bar{x}=1,47$), “it is very near to place where I live” ($\bar{x}=1,57$). In qualitative, the students’ idea about these four items is ‘none’.

The dimension which has the highest average among the factors those affect the students’ individual education demand for vocational high schools for girls is “personal effect” ($\bar{x}=3,53$). The level of students’ participation to this dimension is I agree ‘a lot’ in qualitative. The other dimensions following the stated dimensions are; “the qualities of school” ($\bar{x}=2,15$), and “environmental effect” ($\bar{x}=1,74$). In qualitative, the students’ idea about these dimensions is ‘none’.

According to the Kruskal Wallis H Test, T test and One Way ANOVA Test, students’ ideas about the factors those affect the individual education demand for vocational high schools for girls don’t show a meaningful distinction in any dimension of the scale about the subjects like age, accommodation, number of people being lived together, mother’s job, father’s job and the education status of father. Except from these, section that the student studies at school, mother’s job status, father’s job status and average monthly income level of the family have some basic effects on the scale’s dimensions like ‘qualities of school’ and ‘environmental effect’.

Results and implications: The first factors that affect the individual education demand for vocational high schools for girls are students’ personal decisions. When the most effective dimension of the scale is ‘personal effect’ dimension, it is followed by the dimensions ‘qualities of school’ and ‘environmental effect’. According to the students’ ideas about the factors those affect the individual education demand for vocational high schools for girls, age, accommodation, number of people being lived together, mother’ s job,

Father’s job and mother’s education status are not effective. Except this, it is understood that the section in which the student studies, mother’s job status, father’s job status and the average monthly income of the family make a meaningful difference on the scale’s dimensions ‘qualities of school’, ‘personal effect’ and ‘environmental effect.’

It is possible to make these following suggestions based on the results and implications of the study;

1. Some researches those show what the labor market expect from the students who graduate from vocational high schools for girls must be done. Based on these researches, it will be possible to make changes on the curriculum of vocational high schools for girls. So these schools will be more employment and marketing oriented.

Hüseyin Yolcu

2. When this research is examined, it is seen that it is a quantitative study. Based on this information, a study can be done about the ideas, feelings and perceptions of people who take part in this study.

Both male and female students study at vocational high schools for girls. It may be presented whether it makes any difference about the individual education demand for these schools in terms of the social perception of gender roles.

Keywords: *Vocational high school for girls, education demand, individual education demand*

Bireyin belli bir konuya ilişkin belli bir yaşta, belli bir düzeyde örgün ve yaygın eğitim kurumuna devam edebilme olanağı olarak tanımlanan eğitim isteminin, bireysel ve insangücü istemi olmak üzere iki temel kaynağı bulunmaktadır. Bireysel eğitim istemi, bireyin örgün ya da yaygın belli bir öğretim programına devam edebilme olanağı olarak ele alınır (Serin, 1979). Bireysel eğitim istemlerinin toplamı, toplumsal eğitim istemini ifade eder. Toplumsal istem, onu etkilediği kabul edilen değişkenlerden yararlanılarak tahmin edilebilir. Örneğin, zorunlu eğitime yönelik toplumsal istem, o ülkedeki bu eğitim düzeyindeki çağ nüfusuna karşılık gelir. Bunun nedeni, bireylerin zorunlu eğitime devam etmeme gibi bir seçeneklerinin olmamasıdır. Bunun karşın, diğer öğretim tür ve düzeyleri için toplumsal istemi tahmin etmenin böyle bir kolay yolu yoktur (Serin, 1979; Tural, 1994).

Tural (1994), bireysel eğitim istemi ve bunların toplamından oluşan toplumsal eğitim isteminin, iki boyut içinde kavramsallaştırdığını belirtmektedir. Bu kavramsallaştırmanın arkasında yer alan varsayım, belirli bir eğitim tercihinde bulunma ile meslek tercihinde bulunma arasındaki yakın ilişkidir. Söz konusu bu iki boyuttan ilki, bireylerin belli eğitim düzeylerine devam etme olanağıyla ilgili olan dikey eğitim istemidir. Dikey boyut, eğitim-meslek ilişkisi kurulduğunda sıradizinsel olarak mesleksi statüye karşılık gelmektedir. İkinci boyut ise yatay eğitim istemidir. Yatay eğitim istemi, çeşitli türde eğitim ve öğretim programları için istem ve meslek türü ya da sektörle ilgilidir.

Eğitim isteminin ikinci kaynağı, ekonominin gereksinimlerinden doğan insangücü istemidir. İşgücü piyasasında bulunan üretim alt sektörleri amaçlarına ulaşabilmek için belli sayıda, belli bilgi, beceri ve tutumu kazanmış nitelikli ve yüksek nitelikli insangücüne gereksinim duyar (Tural, 1994). Buradan yaklaşıldığında, nitelikli ve yüksek nitelikli iş gücü arzı bir okullarda, diğeri de iş gücü piyasasında yetişir. Bu durumda bireyler, işe ve mesleğe yetiştirilmek üzere iki hizmetten birini seçmek durumundadır. Bireyin okulu seçmesi, onun uzun dönemde iş gücü piyasasına katılma kararı olarak değerlendirilir. Eğitim süresinden sonra iş gücü arzına hangi niteliklerle sahip olarak ve hangi konumlarda, hangi koşullarda girmek istediğine ilişkin bu karar, aynı zamanda bireyin mesleği okulda kazanma ve işe okulda hazırlanma kararıdır. Bireyin bir başka seçimi de işe ve mesleğe ilişkin iş gücü niteliklerini, piyasada kazanma ve piyasa koşullarına uygun bir ilerleme yolunu benimsemesi yönünde olabilir. Burada üzerinde durulan seçim okul ve piyasa arasında bir seçimdir (Ünal, 1996). Eğitim sistemi ve bu sistem içinde yer alan okullar iş gücü piyasasının gereksinimi olan nitelikli ve yüksek nitelikli iş gücü beklentisine mesleki ve teknik eğitim yoluyla yanıt verir. Bu anlamda mesleki ve teknik eğitim, bireyin istek ve yetenekleri doğrultusunda, iş gücü piyasasının gereksinim duyduğu yeterlilikleri kazanmış, uyum sağlayabilecek insangücünü yetiştirir (Doğan,

1983; Taymaz, 1983). Dolayısıyla bireyin yaptığı böylesi bir seçim, aynı zamanda ona, eğitime ve piyasada sunulan yetiştirme hizmetlerine yönelik bireysel eğitim isteminin yönünü ortaya koyar (Ünal, 1996). Bireysel eğitim istemi ile iş gücü piyasasının eğitim istemi arasında kesin bir ayrım çizgisi koymak zordur. Kuşkusuz, iş gücü piyasası koşulları bireylerin eğitim üzerinde ekili olmakla birlikte, bireylerin eğitim istemlerini yalnızca ekonomik koşullara indirgemek doğru değildir. Çünkü bireysel eğitim istemini etkileyen başka etkenler de bulunmaktadır (Tural, 1994).

Harnquist (1978 akt: Tessaring, 1998) bu etkenleri birkaç grup halinde ele almaktadır. Bunlardan ilki bireysel etkenlerdir. Bireyin cinsiyeti, entelektüel yetenekleri, ilgileri onun bireysel eğitim istemini etkilemektedir. İkincisi aile kökeni, akran grubu, okul çevresinden oluşan çevresel etkenlerdir. Üçüncüsü kurumsal etkenler olup öğrenme içerikleri, statü, öğrencilerin sınıflandırılması, mesleki rehberlik hizmetleri ile öngörülen etkenlerden (giriş ön koşulları, coğrafi yakınlık, eğitim finansmanı) oluşmaktadır. Dördüncüsü sosyo-ekonomik faktörlerdir. Bu son grup ise çocukların doğum yıllarına göre dağılımı, nüfusun coğrafi alanlara dağılımı, ekonomik faktörler (eğitimin getiri oranı, iş gücü piyasası) ile sosyal kültürel faktörlerden (normlar, değerler, zorunlu eğitim vb.) oluşmaktadır.

Ünal (1996), bireysel eğitim istemini etkileyen değişkenleri kişisel, ekonomik ve sosyo-kültürel biçiminde sınıflandırmıştır. Bireysel eğitime etki eden kişisel değişkenler arasında yaş, biyolojik özellikler, bilişsel yetenekler, ilgiler, gelecekle ilgili beklentiler yer almaktadır. Ekonomik etkenle ilgili değişkenler arasında ise eğitim maliyeti, gelir düzeyi, gelir beklentileri, meslek seçimi ve piyasaya ilişkin beklentiler bulunmaktadır. Kurumsal etkenlerle ilgili değişkenler de eğitim sisteminin yapısı, yapılan düzenlemeler ve diğer kurumlar bulunmaktadır.

Cinsiyet farklılıkları eğitim tür ve düzeylerine yönelik eğitimsel istemi belirleyen etkenlerin başında yer alır. Farklı eğitim düzeylerinde görülen cinsiyet farklılıkları ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık taşımaktadır. Az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde kadınlar, bütün öğretim düzeylerinde erkeklere göre daha az katılım göstermektedir. Örneğin, 1960 yılında, gelişmekte olan ülkelerde kadınların ortalama eğitim süresi 1 yıl iken, erkeklerde ise 2 yıldır. Bu süre, 1980 yılında kadınlarda 2, erkeklerde 4 yıl olurken, 2000 yılında kadınlarda 4 yıl, erkeklerde ise 6 yıl olmuştur. Gelişmiş ülkeler ve geçiş ekonomilerinde, 1960 yılında kadın ve erkeklerin ortalama eğitim süreleri yaklaşık 6 yıl iken, 1980 yılında 8 yıla, 2000 yılında ise 10 yıla çıktığı gözlenmiştir. Bu durum, özellikle, zorunlu öğretim sonrasında daha fazla olmaktadır. Eğitim sisteminde, cinsiyete ilişkin farklılıklar gelişmekte olan ülkelerde daha belirgindir (Yumuşak, 2004). Gelişmiş ülkelerde eğitim istemindeki cinsiyet farklılıkları ise okul yaşantısının erken yıllarında ilgiler ve kazanımlarla ilişkilendirilmektedir. Bununla birlikte birçok araştırma bu farklılıkları kültürel yapıyla

açıklamaktadır. Cinsiyete ilişkin beklentiler çok erken yaşlardan itibaren biçimlenmektedir (Härnqvist, 1987). Benzer biçimde erkek ve kadınların eğitime katılımları bölgesel ve gelir düzeylerine göre de farklılaşmaktadır. Örneğin, Türkiye’de bölgeler arasında eğitim seviyeleri oldukça farklıdır. Doğu Anadolu’ya doğru gidildikçe nüfusun eğitim düzeyi düşmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 20’nin üzerine çıkmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde ise nüfusun yaklaşık üçte biri okuma yazma bilmemektedir. Yükseköğretim düzeyinde eğitim almış olanlar ele alındığında da İstanbul ve Batı Anadolu bölgeleri diğer bölgelerden ayrılarak % 12 düzeyine kadar yükselmektedir (Bakış, Levent, İnel ve Polat, 2009).

Ailelerin gelir düzeyi eğitimin bireysel istemi üzerinde belirleyicidir. Çünkü gelir düzeyi bir anlamda ailenin sosyal güvencesi ve belli yaşam standartlarına sahip olmasıyla ilişkilidir. Bu çerçevede ailenin, gelir düzeyinin yüksek olması eğitim istemini olumlu, düşük olması ise olumsuz yönde etkileyecektir (Pucel, 1972; Furlong, 1993; Ünal, 1996). İlgili alanyazında Tansel (1998), Tomul (2007), Güler, Turgutlu, Kırıcı ve Üçdoğruk (2007) tarafından yapılan araştırmalar bu söylenenleri doğrular niteliktedir. Bütün bunların dışında, maliyeti yüksek ve uzun süreli eğitim programlarını yüksek gelir grubundaki bireylerin tercih etmesi beklenir. Dolayısıyla, eğitimin bireye maliyetinin yüksek olması, varıl olmayan aile çocuklarının, bu tür eğitim programlarına yönelik istemlerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Konuya az gelişmiş ülkeler açısından yaklaşıldığında, aileler çocuğun eğitime devam etmesi yerine, gelir getirici bir işte çalışmasını isteyebilirler. Dolayısıyla, ailelerin bu katkıdan vazgeçmemesi, bireysel eğitim istemini düşürür.

Bireysel eğitim isteminin, belli öğretim düzeyine devam etme ya da mezun olma sonucunda elde edilecek niteliklerden önemli ölçüde etkilendiği bilinmektedir. Bunun nedeni, eğitimin yalnızca beklenen gelir/kazanç düzeyini değil, aynı zamanda gelir belirsizliklerini de etkilemesidir. Genel nitelikler, gelir üzerindeki belirsizlikleri arttırırken, mesleki nitelikler tam tersi bir eğilim içerisindedir. Almanya ve Fransa’da mesleki nitelikler gelir belirsizliklerini ortadan kaldırmada etkili görünse de, bu etki Almanya’da daha belirgindir. Buna karşın, daha genel nitelikler, genel olgunluk sertifikası’nda olduğu gibi, görece daha fazla gelir belirsizlikleriyle ilişkilendirilmektedir. Benzer durum iş gücü piyasası için de geçerlidir (Lauer, 2004). Örneğin Burkina’da okulu bitiren kız çocuklarının gelir getiren iş bulma olanakları, erkek çocuklarına göre daha sınırlıdır. Bunun da ötesinde kızlar iş bulsalar bile, sağladıkları gelir yine erkeklerle karşılaştırıldığında düşük olabilmektedir. Bu durum kız çocuklarının eğitime olan istemini azaltıcı bir etkiye sahiptir (Sönmez, 2001). Japonya’da kolej eğitiminin iş gücü piyasasında elde edilen gelir üzerinde kayda değer bir etkiye sahip olması, kolej eğitimine olan istemi arttırmıştır (Ono, 2004).

İçinde bulunulan var olan kültürel yapı bireyin değerleri, inançları üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Ailenin içinde bulunduğu alt kültür içindeki kabul edilebilir uygulamalar ve öncelikler seti, bireyin eğitim istemi üzerinde belirleyici olmaktadır. Başka bir ifadeyle, her sosyal sınıf, sahip olduğu kültürel boyut içinde üyelerinin yönelimlerini ve yaşam fırsatlarını etkiler (Pucel, 1972; Furlong, 1993). Bilindiği gibi, yükseköğretim daha üst toplumsal basamaklara tırmanmak için zorunlu bir ön gereklilik olarak görülmektedir. Örneğin, Güney Kore’de kolej eğitimi olmayan mavi yakalı işçilere, onların kolej eğitimi beyaz yakalı yöneticileri ikinci sınıf yurttaşlar gibi davranmaktadır. Böylece bu ülkede aileler kendi çocuklarının kolej eğitimi almalarına daha istekli olmaktadır (European Commission Report, 2005).

Türkiye’de ilgili alanyazında bireysel eğitim istemini konu alan sınırlı sayıda araştırmaya rastlanılmıştır. Bunlardan Aksan (1989) “ortaöğretim istemini”, Mutaf (1995) “endüstri meslek, teknik, Anadolu meslek, Anadolu teknik liselerine olan eğitim istemini”, Barutçu (1996) “ticaret ve turizm meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini”, Kurnaz (1996) “açık yükseköğretime olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenleri”, Sarıkaya (1998) “endüstri meslek liselerine olan eğitim istemini etkileyen etkenleri”, Bingöl (2004) “meslek ve teknik ortaöğretim kurumlarının tekstil eğitim bölümlerine olan eğitim istemini etkilenenleri” ve Sarpkaya (2010) “üniversiteye girişte bireysel eğitim istemini etkileyen etkenleri” araştırmıştır.

Yukarıda belirtilen araştırmalardan Kurnaz (1996) ve Sarpkaya’nın (2010) araştırmaları dışarıda bırakıldığında, Aksan (1989), Muaf (1995), Barutçu (1996), Sarıkaya (1998) ve Bingöl’ün (2004) araştırmaları genel ve mesleki ortaöğretim kurumlarına olan eğitim istemini konu alan araştırmalar olup, bu araştırmaların doğrudan doğruya mesleki-teknik ortaöğretim içerisinde yer alan kız meslek liseleriyle ilgili olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla, bu araştırma ilgili alanyazında yer alan diğer araştırmalardan farklı olarak kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etkenleri ele almaktadır.

Türkiye’de 2009-2010 öğretim yılında Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü bünyesindeki öğretim kurumlarına 44.581 erkek, 280.453 kız öğrenci olmak üzere toplam 325.034 öğrenci devam etmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2010). Bu öğrencilerden 207.842 öğrenci kız meslek liselerinde öğrenim görmektedir. Bunların 10.218’i erkek, 197.624’ü kız öğrencidir (<http://ktoqm.meb.gov.tr>). Erkek öğrenciler dışarıda bırakıldığında, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü bünyesindeki öğrenim gören kız öğrencilerin yaklaşık % 71’ini kız meslek liselerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Konuya buradan yaklaşıldığında araştırma bulguları, eğitim politikalarına yön verenlere, bu liselerin teşviki ve geliştirilmesi ile üniversite öğretiminin planlanıp, düzenlenmesi bakımından yararlı bilgiler sunacaktır. Bilindiği gibi mesleki-teknik öğretim, genel ortaöğretimle karşılaştırıldığında kamuya olan maliyeti yüksektir. Bu

belirlemeler sonucunda araştırmada elde edilen bulguların, piyasaya ara insangücü yetiştiren eğitim kurumlarından biri olan kız meslek liselerinin eğitim programlarının yeniden değerlendirilmesi ve içeriklerinin gözden geçirilmesi konusunda faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yukarıdaki belirtilen açıklamalardan yola çıkarak, ilköğretime dayalı ve öğretim süresi dört yıl olan, giyim ve üretim teknolojisi, çocuk gelişimi ve eğitimi, yiyecek-içecek hizmetleri, el sanatları ve teknoloji, fotoğraf ve grafik, aile ve tüketici hizmetleri bilimi ile güzellik hizmetleri gibi eğitim alanlarının yer aldığı kız meslek liselerine yönelik, kız öğrencilerin bireysel eğitim istemini etkileyen etkenlerin ortaya konulması, bu araştırmanın problemi oluşturmaktadır. Bu çerçevede aşağıda alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlerin durumu nasıldır?
2. Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşleri, okulun özellikleri, çevresel etki ve kişisel etki boyutlarına göre değişmekte midir?
3. Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin görüşler, kişisel değişkenlere (bölüm, yaş, kalınan yer, birlikte oturulan kişi sayısı, anne iş durumu, baba iş durumu, anne meslek, baba meslek, anne eğitim, baba eğitim ve ailenin gelir düzeyi) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlerin incelenmesini konu edinen bu araştırma, mevcut durumu betimlemeyi amaçladığından tarama modelindedir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Kastamonu il sınırları içinde bulunan kız meslek liselerinde okuyan Kız Meslek Lisesi öğrencilerinden oluşturmaktadır. Kastamonu'da il merkezi dışında, Taşköprü, İnebolu ve Tosya ilçelerinde birer kız meslek lisesi bulunmaktadır. Belirtilen liselerde 2009–2010 öğretim yılında 10. sınıfta 291 öğrenci öğrenim görmektedir (Kastamonu İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2010). Bu nedenle çalışmada örneklem almak yerine, çalışma evreninin tamamına ulaşılması yoluna gidilmiştir. Bununla birlikte, veri toplama aracı, araştırmanın çalışma kapsamındaki kız meslek liselerinde bulunan 291 öğrenciden 266'sına (% 91,4) uygulanmıştır. Dolayısıyla, çalışma evreninin tamamına ulaşamadığından, çalışma evreni örnekleme dönüşmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin bireysel ve toplumsal özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1
Öğrencilerin Bireysel ve Toplumsal Özellikleri

Özellikler	N	%	
Öğrenim görülen bölüm	Giyim ve üretim teknolojisi	57	21.4
	Çocuk gelişimi ve eğitimi	133	50.0
	Aile ve tüketici hizmetleri bilimleri	11	4.1
	Yiyecek ve içecek hizmetleri	22	8.3
	Bilişim teknolojileri	19	7.1
	Grafik ve fotoğraf	12	4.5
	Güzellik hizmetleri	12	4.5
	Toplam	266	100.0
Yaş	14	97	36.5
	15	152	57.1
	17 ve üstü	17	6.4
	Toplam	266	100.0
Kalınan yer	Anne, baba ve kardeşlerimle birlikte	218	82.0
	Yakın akrabalarımın yanında	17	6.4
	Yurtta	31	11.7
	Toplam	266	100.0
Birlikte oturan kişi sayısı	İki	5	1.9
	Üç	37	13.9
	Dört	64	24.1
	Beş	59	22.2
	Altı	50	18.8
	Yedi	25	9.4
	Sekiz	11	4.1
	Dokuz ve daha fazla	15	5.6
Toplam	266	100.0	
Anne iş durumu	Çalışıyor	32	12.0
	Ev Hanımı	234	88.0
	Toplam	266	100.0
Baba iş durumu	Çalışıyor	194	72.9
	Emekli	32	12.0
	İşsiz	40	15.0
	Toplam	266	100.0
Anne meslek	İşçi	10	3.8
	Emekli	12	4.5
	İşsiz	6	2.3
	Ev hanımı	238	89.5
	Toplam	266	100.0
Baba meslek	İşçi	70	26.3
	Memur	31	11.7
	Serbest meslek	130	48.9
	Emekli	35	13.2
	Toplam	266	100.0

Tablo 1
Öğrencilerin Bireysel ... (Devamı)

Özellikler	N	%	
Anne eğitim düzeyi	Okuryazar değil	24	8.9
	Okuryazar	10	4.1
	İlkokul mezunu	203	74.2
	Ortaokul mezunu	18	8.9
	Lise ve dengi okul mezunu	11	3.8
	İki yıllık yüksek okul mezunu	-	-
	Toplam	266	100.0
Baba eğitim düzeyi	Okuryazar değil	-	-
	Okuryazar	11	4.1
	İlkokul mezunu	154	57.9
	Ortaokul mezunu	55	20.7
	Lise ve dengi okul mezunu	38	14.3
	İki yıllık yüksek okul mezunu	8	3.0
	Toplam	266	100.0
Gelir düzeyi	0-600 TL ve daha az	107	40.2
	601-900 TL	64	24.1
	901-1500 TL	67	25.2
	1501-2500 TL	28	10.6
	Toplam	266	100.0

Tablo 1’de görüleceği gibi, öğrencilerin % 21,4’ü giyim ve üretim teknolojisi, % 50’si çocuk gelişimi ve eğitimi, % 4,1’i aile ve tüketici hizmetleri bilimi, % 8,3’ü yiyecek ve içecek hizmetleri, % 7,1’i bilişim teknolojileri, % 4,5’i grafik ve fotoğraf alanı ve yine % 4,5’i güzellik hizmetleri bölümünde öğrenim görmekte; % 36,5’i 14 yaşında, % 57,1’i 16 yaşında iken % 6,4’ü de 17 yaşında; % 82’si ailesiyle, % 6,4’ü yakın akrabasının yanında, % 11,7’si yurttta kalmaktadır. Öğrencilerin % 1,9’u iki, % 13,9’u üç, % 24,1’i dört, % 22,2’si beş, % 18,8’i altı, % 9,4’ü yedi, % 4,1’i sekiz, % 5,6’sı dokuz ve daha fazla kişi ile birlikte yaşamaktadır. Ayrıca, öğrencilerin annelerinin % 88’i ev hanımı (evde çalışmakta) % 12’si fiilen bir işte çalışmaktadır. Babaların iş durumuna bakıldığında, onların %72,9’u fiilen bir işte çalışırken, % 12’si emekli, %15’i de işsizdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin % 3,8’i işçi, % 4,5’i serbest meslek, % 2,3’ü emekli, % 89,5’i ev hanımıdır. Babaların % 26,3’ü işçi, % 11,7’si memur, % 48,9’u serbest meslek, % 13,2’si emeklidir. Öğrencilerin annelerinin % 8,9’u okuryazar değilken, % 4,1’i okuryazar, % 74,2’si ilkokul mezunu, % 8,9’u ortaokul mezunu, % 3,8’i lise ve dengi okul mezunudur. Babaların % 4,1’i okuryazar, % 57,9’u ilkokul mezunu, % 20,7’si ortaokul mezunu, % 14,3’ü lise ve dengi okul mezunu, % 3’ü de iki yıllık yüksek okul mezunudur. Diğer yandan, öğrencilerin % 40,2’sinin ailesinin aylık ortama

geliri 600 TL ve altında iken, % 24,1'in 601–900 TL, % 25,2'sinin 901–1500 TL, % 10,6'sının da 1501–2500 TL ve üzerinde gelire sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, Altunsaray'ın (2000) imam hatip liselerine istemi etkileyen etmenleri ortaya koymak için geliştirmiş olduğu beşli likert türü ölçek izin alınarak kullanılmıştır. Ölçek iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, öğrencilerin sosyo-ekonomik özelliklerini saptamaya yönelik maddeler yer almaktadır. İkinci bölümde ise öğrencilerin kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerini etkileyen etkenleri belirlemeye yönelik 22 madde bulunmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı okulun özellikleri, kişisel etki ve çevresel etki olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 5'li likert tipi olup “hiç katılmıyorum”, “çok az katılıyorum”, “orta düzeyde katılıyorum”, “çok katılıyorum” ve “pek çok katılıyorum” biçiminde yanıtlanmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarından alınan puan toplamı arttıkça etki artmaktadır. Ölçeğin alt ölçeklerinin yapı geçerliliği için faktör analizi (Temel Bileşenler Analizi) tekniği uygulanmıştır. Bu teknikte her bir ölçeğin bir ya da birden fazla yapıyı ölçüp ölçmediği yani tek boyutlu olup olmadığına bakılmıştır. Güvenilirlik çalışmaları içinde iç tutarlılık yaklaşımı olan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı uygulanmıştır. Ayrıca her bir maddenin ayırt ediciliğine madde-toplam korelasyonları hesaplanarak bakılmıştır (Balcı, 1995; Büyüköztürk, 2002).

Ölçeğin kişisel etki alt boyutunda yer alan maddelerin faktör yük değerleri .53 ile .92; madde toplam korelasyonları .37 ile .78 arasında değişmektedir. Bu alt ölçeğin açıkladığı toplam varyans % 55, Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise .79'dur. Okulun özellikleri alt boyutundaki maddelerin faktör yük değerleri .32 ile .75; madde toplam korelasyonları .24 ile .64 arasında değişmektedir. Bu alt ölçeğin açıkladığı toplam varyans % 38 olup Cronbach Alfa güvenilirlik sayısı ise .81'dir. Ölçeğin üçüncü alt boyutunu oluşturan çevresel etki boyutunda yer alan maddelerin faktör yük değerleri .48 ile .65; madde toplam yük değerleri .29 ile .42 arasında değişmektedir. Bu alt ölçeğin açıkladığı toplam varyans % 33, Cronbach Alfa güvenilirlik sayısı da .65'tir.

Veri Toplama Aracının Uygulanması

Araştırmada kullanılan veri toplama aracının, çalışma evreninde yer alan okullara uygulanabilmesi için, öncelikle ilgili makamdan gerekli araştırma izninin alınması yoluna gidilmiştir. Kastamonu İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden 22 Kasım 2010 tarihinde alınan araştırma iznine bağlı olarak ilgili okulların yöneticileri ile iletişime geçilmiştir. Böylelikle, veri toplama aracının uygulanabilmesi için uygun gün ve saat kararlaştırılmıştır. Bu çalışmalar

sonucunda veri toplama aracı 29 Kasım 2010-23 Aralık 2011 tarihleri arasında, belirtilen okullara gidilerek araştırmacı tarafından sınıflarda tek oturumda uygulanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini belirlenmesinde öncelikle, aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde, frekans gibi betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. İlgili varsayımlar ve değişkenlerin özellikleri dikkate alındığında; baba iş durumu değişkeni için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* kullanılmıştır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya koymak amacıyla Tukey testine başvurulmuştur. Anne iş durumu değişkeni için ise *t Testi* kullanılmıştır. Baba öğrenim düzeyi, gelir düzeyi ve bölüm değişkenleri normal dağılım varsayımına sahip olmadığından nonparametrik istatistiksel bir teknik olan Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunun belirlenmesi için Mann-Whitney U testine bakılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular aşağıda sırasıyla ele alınmıştır. İlk önce kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerini etkileyen etmenlere yönelik öğrenci görüşlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Kız Meslek Liselerine Olan Bireysel Eğitim İstemlerini Etkileyen Etmenlere Yönelik Öğrenci Görüşlerine İlişkin Bulgular

Tablo 2’de öğrencilerin kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerini etkileyen etmenlere ilişkin görüşlerinin, ölçeğin her bir maddesine göre dağılımları yer almaktadır. Tablo 2’de görüldüğü gibi, öğrencilerin kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemleri üzerinde en yüksek ortalamaya sahip maddeler; “Kendi kişisel kararım” ($\bar{x}=3,70$), “Meslek kazanmak amacıyla” ($\bar{x}=3,65$), “Böyle bir okulu bitirmenin gelecek yaşantımda sağlayacağı yararlar” ($\bar{x}=3,55$), ve “Hem çalışıp hem okuma olanağı sağlaması” ($\bar{x}=3,55$)’dir. Öğrencilerin, bu dört maddeye ilişkin görüşlerinin nitel karşılığı “çok” katılıyorum düzeyindedir.

Öğrencilerin kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemleri üzerinde en düşük ortalamaya sahip maddeler sırasıyla “Bu okulda okuyanlara parasal ve sosyal yardımlar yapılması” ($\bar{x}=1,33$), “Bir önceki okuldaki öğretmenlerimin tercihi” ($\bar{x}=1,47$), “Komşularımızın yönlendirmesi” ($\bar{x}=1,58$),” “Oturduğum yere çok yakın olması” ($\bar{x}=1,57$)’dir. Öğrencilerin, belirtilen bu maddelere ilişkin görüşlerine ilişkin nitel karşılığı “hiç” katılıyorum düzeyindedir.

Tablo 2

Öğrencilerin Kız Meslek Liselerine Olan Bireysel Eğitim İstemlerini Etkileyen Etmelere İlişkin Görüşlerinin, Ölçeğin Her Bir Maddesine Göre Dağılımları

Madde	N	$\bar{x}$	S	Katılma Düzeyi
1. Bilgi ve becerilerine uygun olması	266	3.21	1.134	Orta
2. Anne ve ya babamın tercihi	266	2.33	1.283	Orta
3. Arkadaşlarımın çoğunun bu okula gitmesi	266	1.62	1.047	Hiç
4. Bir önceki okuldaki öğretmenlerimin tercihi	266	1.47	0.972	Hiç
5. Komşularımızın yönlendirmesi	266	1.58	1.101	Hiç
6. Kendi kişisel kararım	266	3.70	1.309	Çok
7. Böyle bir okulu bitirmenin gelecek yaşantımda sağlayacağı yararlar	266	3.55	1.320	Çok
8. Ailemin bütçesinin sadece bu okulda öğrenim görmeme uygun olması	266	1.67	1.128	Hiç
9. Bu okulu bitirince hemen işe başlayacağıma inandığım için	266	2.51	1.355	Çok Az
10. Oturduğum yere çok yakın olması	266	1.57	1.062	Hiç
11. Bu okulda okuyanlara parasal ve sosyal yardımlar yapılması	266	1.33	0.798	Hiç
12. Bu okulda, diğer okullardan daha nitelikli bir öğretim yapılması	266	2.08	1.185	Çok Az
13. Bu okulun öğretmenlerinin çok nitelikli olması	266	2.47	1.341	Çok Az
14. Bu okulların fiziksel donanımın çok iyi olması	266	2.15	1.230	Çok Az
15. Bu okulda çok disiplinli bir eğitim verilmesi	266	2.61	1.373	Orta
16. Bu okulu bitirenlerin büyük çoğunluğunun yükseköğretimi kazanması	266	2.15	1.149	Çok Az
17. Sınıf mevcutlarının az olması	266	1.77	1.082	Çok Az
18. Bu okullarda sadece kız öğrencilerin öğrenim görmesi	266	2.33	1.529	Çok Az
19. Devletin bu tür eğitime verdiği önem, yaptığı tanıtım, teşvik	266	2.09	1.239	Çok Az
20. Hem çalışıp hem okuma olanağı sağlaması	266	3.55	1.320	Çok
21. Çevremdeki bu okuldan mezun olmuş kişiler	266	2.00	1.251	Çok Az
22. Meslek kazanmak amacıyla	266	3.65	1.382	Çok

Kız Meslek Liselerine Olan Bireysel Eğitim İstemini Etkileyen Etmenlere İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Ölçeğin Boyutlarına Göre Katılım Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 3'te öğrencilerin kız meslek liselerine yönelik bireysel eğitim istemlerini etkileyen etmenlerine ilişkin öğrenci görüşlerinin, ölçeğin boyutlarına göre katılım düzeyleri bulunmaktadır.

Tablo 3

Kız Meslek Liselerine Olan Bireysel Eğitim İstemini Etkileyen Etmenlere İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Ölçeğin Boyutlarına Göre Ortalama ve Standart Sapma Puanları

Boyutlar	N	$\bar{x}$	S
Okulun Özellikleri	266	2.15	0.75
Çevre Etkisi	266	1.74	0.66
Kişisel Etki	266	3.53	0.95

Tablo 3'te görülebileceği gibi, öğrencilerin kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerini etkileyen etmenlere yönelik görüşleri üzerinde en yüksek ortalamaya sahip olan boyut "*kişisel etki*" ($\bar{x}=3,53$) boyutudur. Bu boyuta ilişkin öğrencilerin katılım düzeylerinin nitel karşılığı "çok" katılıyorum düzeyindedir. Belirtilen boyutu sırası ile "*okulun özellikleri*" ($\bar{x}=2,15$) ve "*çevresel etki*" ($\bar{x}=1,74$) boyutları izlemektedir. Öğrencilerin her iki boyuta ilişkin görüşlerinin nitel karşılığının "çok az" katılıyorum düzeyinde olduğu görülmektedir.

Kız Meslek Liselerine Olan Bireysel Eğitim İstemini Etkileyen Etmenlere İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Kişisel Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Yapılan *Kruskal Wallis H-testi*, *t-testi* ve Tek Yönlü ANOVA analizlerine göre, kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşleri, ölçeğin hiçbir boyutunda yaş, kalınan yer, birlikte oturan kişi sayısı, anne meslek, baba meslek ve anne öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bunun dışında öğrenim görülen bölüm, anne iş durumu, baba iş durumu, baba öğrenim durumu ve ailenin ortalama aylık gelir düzeyi, ölçeğin "*okulun özellikleri*", "*çevresel etki*" ve "*kişisel etki*" boyutlarında ana etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Bunlara ilişkin bulgular aşağıda sırasıyla ele alınmıştır.

Öğrenim Görülen Bölüm

Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşlerinin, ölçeğin her boyutunda öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüme göre Kruskal Wallis H-testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Kız Meslek Liselerine Olan Bireysel Eğitim İstemlerini Etkileyen Etmenlere İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölüme Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Öğrenim Görülen Bölüm	N	$\bar{x}$	sd	X ²	p	Anlamlı Fark (Mann-Whitney U)
Okulun Özellikleri	1. Giyim ve üretim teknolojisi	57	151.00	6	16.62	.01	1-3 1-6 1-7
	2. Çocuk gelişimi ve eğitimi	133	136.72				2-3 2-6 3-5
	3. Aile ve tüketici hizmetleri	11	85.36				4-6 5-6
	4. Yiyecek- içecek hizmetleri	22	132.34				
	5. Bilişim teknolojileri	19	145.18				
	6. Grafik ve fotoğraf alanı	12	80.12				
	7. Güzellik hizmetleri	12	95.79				

Tablo 4'te öğrencilerin kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerine ilişkin görüşleri, ölçeğin "okulun özellikleri" [$X^2_{(6)} = 16,62$; $p < 0,05$] boyutunda öğrencilerin okudukları bölüme göre anlamlı farklılık göstermektedir. Diğer boyutlarda ise anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında

olduğunu bulmak için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Mann-Whitney U testi sonuçlarına bakıldığında (U=147.00, p<.05) giyim ve üretim teknolojisi bölümünde öğrenim gören öğrenciler ($\bar{x}=37,40$), aile ve tüketici hizmetleri bölümündeki öğrencilerden ($\bar{x}=19,36$); (U=152.00, p<.05) giyim ve üretim teknolojisi bölümünde öğrenim gören öğrenciler ($\bar{x}=38,33$), grafik ve fotoğraf alanındaki öğrencilerden ($\bar{x}=19,17$); (U=194.00, p<.05) giyim ve üretim teknolojisi bölümünde öğrenim gören öğrenciler ($\bar{x}=37,60$), güzellik hizmetleri bölümündeki öğrencilerden ($\bar{x}=22,67$) anlamlı bir biçimde okulun özelliklerini daha çok göz önünde bulundurmaktadır.

Tablo 4'ten görüleceği üzere, (U=462.500, p<.05) çocuk gelişimi ve eğitiminde öğrenim gören öğrenciler ($\bar{x}=74,52$), aile ve tüketici hizmetlerindeki öğrencilerden ($\bar{x}=75,47$); (U=470.00, p<.05) çocuk gelişimi ve eğitiminde öğrenim gören öğrenciler ($\bar{x}=45,67$), grafik ve fotoğraf alanındaki öğrencilerden; (U=56.500, p<.05) aile ve tüketici hizmetlerinde öğrenim gören öğrenciler ($\bar{x}=11,4$), bilişim teknolojilerindeki öğrencilerden ($\bar{x}=18,03$); (U=77.500, p<.05) yiyecek-içecek hizmetlerinde öğrenim gören öğrenciler ($\bar{x}=19,98$), grafik ve fotoğraf alanındaki öğrencilerden ($\bar{x}=12,96$) ve (U=54.00, p<.05) bilişim teknolojileri bölümünde öğrenim gören öğrenciler ($\bar{x}=19,16$) grafik ve fotoğraf alanındaki öğrencilerden ($\bar{x}=11,00$) okulun özelliklerini daha fazla dikkate almaktadır.

Anne İş Durumu

Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşlerinin, ölçeğin her bir boyutunda öğrencilerin annelerinin iş durumuna göre t testi sonuçlarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

Tablo 5

Kız Meslek Liselerine Olan Bireysel Eğitim İstemlerini Etkileyen Etmenlere İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Öğrencilerin Annelerinin İş Durumuna Göre t Testi Sonuçları

Boyutlar	Anne iş durumu	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Okulun Özellikleri	Çalışıyor	32	24.69	8.038	264	2.578	.010
	Ev hanımı	234	21.07	7.367			

Tablo 5'te kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşleri, ölçeğin "okulun özellikleri" [$t_{(264)}=2.578$; $p<0.01$] boyutunda öğrencilerin *annelerinin iş durumuna* göre anlamlı farklılık gösterirken, çevresel etki ve kişisel etki boyutlarında farklılaşma göstermemektedir. Buna göre, annesi çalışan öğrenciler ($\bar{x}=24,69$), annesi çalışmayan öğrencilere oranla ($\bar{x}=21,07$) anlamlı biçimde, kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerinde okulun özelliklerini dikkate almaktadır.

Baba İş Durumu

Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşlerinin, ölçeğin her bir boyutunda öğrencilerin babalarının iş durumuna göre Tek Yönlü ANOVA sonuçları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6

Kız Meslek Liselerine Olan Bireysel Eğitim İstemlerini Etkileyen Etmenlere İlişkin Öğrenci Görüşlerinin, Ölçeğin Her Bir Boyutunda Göre Öğrencilerin Babalarının İş Durumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Boyutlar	Baba iş durumu	N	$\bar{x}$	S	F	p
Okulun Özellikleri	Çalışıyor	194	20.80	7.520	3.36	.036
	Emekli	32	22.84	8.029		
	İşsiz	40	23.85	6.666		

Tablo 6'da kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşleri, ölçeğin "okulun özellikleri" [$F_{(263,1)}=8,90$; $p<0.05$] boyutunda öğrencilerin *babalarının iş durumuna* göre anlamlı farklılık göstermekte olup diğer boyutlarda ise anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey testine bakılmıştır. Babası işsiz olan öğrencilerin ($\bar{x}= 23,85$) kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerinde babası herhangi bir işte çalışan öğrencilerden ($\bar{x}=20,80$) daha yüksek oranda okulun özelliklerini göz önünde bulundurmaktadır.

Baba Öğrenim Düzeyi

Tablo 7'de kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşlerinin, ölçeğin her bir boyutunda

öğrencilerin babalarının öğrenim durumuna göre Kruskal Wallis H sonuçlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 7’de görüleceği gibi, kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşleri, ölçeğin “okulun özellikleri” [$X^2_{(4)}=16,32$; $p<0.05$] boyutunda öğrencilerin *babalarının öğrenim durumuna* göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, (U=86,000, $p<.05$) babası okuryazar olan öğrenciler ($\bar{x}= 36,18$), babası lise ve dengi okul mezunu olanlardan ($\bar{x}= 6,06$); (U=1965,500, $p<.05$) babası ilkokul mezunu olan öğrenciler ($\bar{x}=102,74$), babası lise ve dengi okul mezunu olanlardan ($\bar{x}=71,22$); (U=399,500, $p<.05$) babası ilkokul mezunu olan öğrenciler ($\bar{x}=83,14$), babası iki yıllık meslek yüksek okulu mezunu olanlardan; (U=796,000, $p<.05$) babası ortaokul mezunu olan öğrenciler ($\bar{x}=51,53$), babası lise ve dengi okul mezunu olanlardan ($\bar{x}=40,45$) kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerinde okulun özelliklerini daha fazla dikkate almaktadır.

Tablo 7

Kız Meslek Liselerine Olan Bireysel Eğitim İstemlerini Etkileyen Etmenlere İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Ölçeğin Her Bir Boyutunda Öğrencilerin Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Kruskal Wallis H testi Sonuçları

Boyut	Baba Öğrenim Durumu	N	$\bar{x}$	sd	X^2	p	Anlamlı Fark (Mann-Whitney U)
Okulun özellikleri	1. Okuryazar	11	177.82				
	2. İlkokul mezunu	154	142.30				1-4
	3. Ortaokul mezunu	55	130.64				2-4
	4. Lise ve dengi okul mezunu	38	98.72	4	16.32	.003	1-5 3-4
	5. İki yıllık yüksekokul mezunu	8	88.06				
Çevresel Etki	1. Okuryazar	11	188.82				
	2. İlkokul mezunu	11	128.94				1-2
	3. Ortaokul mezunu	55	152.49				1-4
	4. Lise ve dengi okul mezunu	38	109.49	4	12.66	.013	2-3 3-4
	5. İki yıllık yüksekokul mezunu	8	128.75				

Tablo 7’de ölçeğin “çevresel etki” [$X^2_{(4)}=12,66$; $p<0.05$] boyutunda öğrencilerin babalarının öğrenim durumu bakımından anlamlı farklılık göstermektedir. Söz konusu farkın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya koymak üzere Mann-Whitney U testine bakılmıştır. Mann-Whitney U testi sonuçları göz önünde bulundurulduğunda ($U=473,500$, $p>.05$) babası okuryazar olan öğrenciler ($\bar{x}=116,95$), babası ilkokul mezunu olanlardan ($\bar{x}=80,57$); ($U=87,500$, $p>.05$) babası okuryazar olan öğrenciler ($\bar{x}=36,05$), babası lise ve dengi okul mezunu olanlardan ($\bar{x}=21,80$); ($U=3458,00$, $p>.05$) babası ilkokul mezunu olan öğrenciler ($\bar{x}=99,5$), babası ortaokul mezunu olanlardan ($\bar{x}=119,13$); ($U=732,500$, $p>.05$) babası ortaokul mezunu olan öğrenciler ($\bar{x}=52,88$), babası lise ve dengi okul mezunu olanlara ($\bar{x}=38,78$) göre kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerinde okulun özelliklerini daha fazla göz önünde bulundurdıkları görülmektedir.

Gelir Düzeyi

Tablo 8’de kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşlerinin, ölçeğin her bir boyutunda ilişkin aile gelir düzeyine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 8

Kız Meslek Liselerine Olan Bireysel Eğitim İstemlerini Etkileyen Etmenlere İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Aile Gelir Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Aile Gelir Düzeyi (TL)	N	$\bar{X}$	sd	X^2	p	Anlamlı Fark (Mann-Whitney U)
Okulun Özellikleri	1. 0-600	107	148.85	3	8.20	.042	1-3
	2. 601-900	64	118.47				1-4
	3. 901-1500	67	130.58				
	4. 1501-2500	28	116.18				
Kişisel Etki	1. 0-600	107	148.66	3	10.99	.012	1-2
	2. 601-900	64	117.65				1-3
	3. 901-1500	67	131.40				
	4. 1501-2500	28	116.98				

Tablo 8’de kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşleri, ölçeğin “okulun özellikleri” [$X^2_{(3)}=8,20$; $p<0.05$] boyutunda ailenin gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için

Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan bu test sonucunda ($U=2625.500$; $p<.05$) ailesinin aylık gelir düzeyi 0-600 TL olan öğrencilerin ($\bar{x}=93,46$), ailesinin aylık gelir düzeyi 601-900 TL olan öğrencilerden ($\bar{x}=73,52$); ($U=1155.00$; $p<.05$) ailesinin aylık gelir düzeyi 0-600 TL arasında olan öğrencilerin ($\bar{x}=71,21$), geliri 1501-2500 TL arasında olan öğrencilerden ($\bar{x}=55,75$) anlamlı biçimde kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerinde okulun özelliklerini dikkate aldıkları gözlenmektedir.

Tablo 8'den görüleceği üzere, ölçeğin “kişisel etki” [$X^2_{(3)}=10,99$; $p<0.05$] boyutunda ailenin *gelir düzeyi* bakımından anlamlı farklılık göstermektedir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya koymak için Mann-Whitney U testine yer verilmiştir. Buna göre, $U=2598.500$; $p<.05$) ailesinin aylık gelir düzeyi 0-600 TL olan öğrencilerin ($\bar{x}=93,71$), ailesinin aylık gelir düzeyi 601-900 TL olan öğrencilerden ($\bar{x}=73,52$); ($U=2669.500$; $p<.05$) ailesinin aylık gelir düzeyi 0-600 TL arasında olan öğrencilerin ($\bar{x}=96,05$), geliri 901-1500 TL ($\bar{x}=73,84$) arasında olan öğrencilerden anlamlı biçimde kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerinde okulun özelliklerini daha yüksek oranda dikkate aldıkları anlaşılmaktadır.

Tartışma

Meslek, toplumdaki sosyal, ekonomik ve teknolojik yapının gerektirdiği bir iş bölümü sonucu ortaya çıkan, bireyin ilgi ve yetenek ile etkinliklere katılma gereksinimi ve toplumun bireyden sosyal ve ekonomik yaşamda sorumluluk yüklenmesi istemi sonucunda oluşan bir yaşamsal etkinlik olgusudur. Bazı mesleklerin yerine getirebilmesi için formal bir eğitime gereksinim duyulmaktadır (Erden, 2007). Konuya buradan yaklaşıldığında, zorunlu eğitim sonrası eğitim düzeylerine yönelik bireysel eğitim istemi çoğunlukla belli bir mesleğe ilişkin eğitim istemidir. Böylece bireylerin gelir ve getiri beklentileri meslekle ilgili beklentilere dönüşmektedir. Bireylerin getiri oranı algıları gerçek durumla tam olarak çakışmasa da bireysel kararları etkileyen “eğitimle ilgili genel algıların” sonuçta gerçekçi olacağı yönünde bulgular bulunmaktadır (Hanqvist, 1978 akt: Ünal, 1996). Bireylerin kârlı olan ve olmayan meslekleri birbirinden ayırabilmesi, onların belli bir mesleğe yönelik eğitim istemlerinin ne kadar gerçekçi olduğu anlamına gelmektedir (Ünal, 1996). Burada araştırmaya dönülecek olunursa, kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşlerinin en yüksek ortalamaya sahip maddelerinin “Kendi kişisel kararım”, “Meslek kazanmak amacıyla”, “Böyle bir okulu bitirmenin gelecek yaşantımda sağlayacağı yararlar” ve “Hem çalışıp hem okuma olanağı sağlaması” maddelerinin olması yukarıda yapılan açıklamayla örtüşmektedir. Başka bir ifadeyle, öğrenciler bu okulda öğrenim gördüklerinde bir meslek sahibi olacaklarını ve bunun da kendilerine yaşamlarını sürdürebilecekleri gelir sağlayacağını, ayrıca bunu hem çalışıp hem de okuyarak yapacaklarını düşündükleri ifade edilebilir.

Ayrıca bu bulgu, Lauer'in (2004) araştırmasında elde ettiği bulgularla ilişkilendirildiğinde, bir anlamda öğrencilerin, meslek liselerini bitirip bir meslek sahibi olduklarında, genel eğitime göre gelecekteki gelir belirsizlerinden kendilerini arındırmak istedikleri söylenebilir. Bütün bunlar, öğrencilerin kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerinde kendi kişisel kararlarını vermede etkili olduğu ifade edilebilir. Araştırmada ulaşılan bu bulgu, Barutçu (1996), Sarıkaya (1998), Çakar (2000), Gürol (2002) ve Tek'in (2006) araştırma bulgularıyla tutarlılık taşımaktadır. Belirtilen araştırmacılardan Barutçu (1996), öğrencilerin büyük çoğunluğunun ticaret turizm liselerini kendi istekleriyle seçtiklerini ortaya koymuştur. Bunun da en önemli nedeni, öğrencilerin hem çalışıp hem okuma olanağı sağlamasıdır. Kız öğrenciler bu okulları, hem çalışıp hem okuma olanağı sağladığından; erkek öğrenciler ise, gelecekte geliri yüksek işler bulabileceklerine inanmalarından dolayı tercih etmektedir. Sarıkaya (1998) öğrencilerin yarısından fazlasının endüstri meslek liselerini herhangi bir etki altında kalmadan kendi isteği ile seçtiklerini belirlemiştir. Bu okulları etki altında kalarak seçenler de ise aile etkisinin fazla olduğu görülmüştür. Çakar (2000) genel lise öğrencilerinin, üniversite sınavında bu okul mezunu olarak başarılı olacaklarına inandıklarından; meslek lisesi öğrencileri kısa yoldan meslek sahibi olmayı istediklerinden; teknik lise öğrencileri ise üniversite sınavını kazanamama olasılığına karşı bir meslek edinmek istediklerinden dolayı bu okulları seçtiklerini belirtmişlerdir. Gürol (2002) öğrencilerin kız meslek liselerine gelmeyi kendilerinin istediğini ve bunun en önemli nedeninin meslek edinmek olduğunu belirlemiştir. Benzer biçimde, Tek (2006) öğrencilerin kendi istekleri ve meslek edinmek için bu okullara geldiklerini gözlemlemiştir.

Kız meslek liselerine yönelik bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşlerinin en yüksek ortalamaya sahip olan boyutun, kişisel etki boyutu olduğu görülmektedir. Ölçeğin bu boyutu "bilgi ve becerilerime uygun olması", "böyle bir okulu bitirmenin gelecek yaşantımda (sosyal mevki, ekonomik kazanç, işe kolay girme)", "kendi kişisel kararım" ve "meslek kazanmak amacıyla" maddelerinden oluşmaktadır. Bu maddelere bir bütün olarak bakıldığında öğrencilerin ileride bitirdikleri bu alanlarla ilgili bir iş bulup çalışma beklentisi içerisinde oldukları söylenebilir. Araştırmada ulaşılan bu bulgu, Yazçayır (1998) ve Çakar'ın (2000) araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Ayrıca Zobar (2006) çalışmasında, ailelerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin okul türüne göre, anlamlı bir fark taşımadığını ortaya koymuş olması, burada ulaşılan bulguyla örtüşmektedir.

Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşleri üzerinde en az ortalamaya sahip olan boyut, çevresel etki boyutu olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin çevresel etki boyutunda "anne ve babamın tercihi", "bir önceki okulda öğretmenlerimin

tercihi”, “arkadaşlarının çoğunun bu okula gitmesi”, komşularımızın yönlendirmesi”, “ailemin bütçesinin sadece bu okulda öğrenim görmeme uygun olması, “oturduğum yere çok yakın olması” ve “çevremdeki bu okuldan mezun olmuş kişiler” maddeleri yer almaktadır. Yazçayır’ın (1998) araştırmasında, öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlerin seçimi sırasında ailelerinin, iş bulma olanaklarının, arkadaşlarının bu okula gitmelerinin etkili olduğu ortaya konulmuştur.

Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşlerinin ölçeğin okulun özellikleri boyutunda öğrenim görülen bölüme göre, anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir. Gruplar arasındaki farklılaşma giyim ve üretim teknolojisi ile aile ve tüketici hizmetleri; giyim ve üretim teknolojisi ile grafik ve fotoğraf alanı; giyim ve üretim teknolojisi ile güzellik hizmetleri; çocuk gelişimi ve eğitimi ile aile ve tüketici hizmetleri; çocuk gelişimi ve eğitimi ile grafik ve fotoğraf alanı; aile ve tüketici hizmetleri ile bilişim teknolojileri; yiyecek ve içecek hizmetleri ile grafik ve fotoğraf alanı; bilişim teknolojileri ile grafik ve fotoğraf alanındaki öğrenciler arasında olduğu belirlenmiştir. Konuya kız meslek liselerine olan bireysel eğitim isteminde, hangi bölümde okuyan öğrencilerin okulun özelliklerini daha fazla göz önünde bulundurma bakımından yaklaşıldığında giyim ve üretim teknolojisi bölümünde okuyan öğrenciler, grafik ve fotoğraf alanındaki öğrencilerden; giyim ve üretim teknolojisindeki öğrencilerin, güzellik hizmetleri bölümünde okuyan öğrencilerden; çocuk gelişimi ve eğitiminde öğrenim gören öğrencilerin, aile ve tüketici hizmetleri bölümündeki öğrencilerden; çocuk gelişimi ve eğitiminde öğrenim gören öğrencilerin, grafik ve fotoğraf alanındaki öğrencilerden; aile ve tüketici hizmetlerinde öğrenim gören öğrencilerin, bilişim teknolojilerindeki öğrencilerden; yiyecek ve içecek hizmetlerindeki öğrencilerin, grafik ve fotoğraf alanındaki öğrencilerden; bilişim teknolojilerindeki öğrencilerin de grafik ve fotoğraf alanındaki öğrencilerden daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Bunun nedeni, bu bölümlerden mezun olan öğrencilerin seçtikleri dal/meslekte kazandıkları yeterlilikler doğrultusunda; iş bulma, kendi iş yerini açma, yüksek gelir elde etme, daha iyi bir yaşam düzeyine ulaşma vb. bakımdan birtakım olanaklara diğerlerine göre daha fazla sahip olmalarıyla açıklanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemleri üzerinde, ölçeğin okulun özellikleri boyutunda anne ve babanın iş durumunun anlamlı bir biçimde etkili olduğu gözlenmektedir. Annesi çalışan öğrencilerin, çalışmayanlara göre daha yüksek bir ortalamaya sahiptir. Bu durum çalışan annelerinin daha bilinçli oldukları ve çocuklarının eğitimleriyle daha yakından ilgilendikleriyle açıklanabilir. Çalışan anneler ve çocukları üzerinde yapılan araştırmaların arasında tam bir tutarlılık olmamakla birlikte, bulgular genellikle beklenenin tersine,

anneninin çalışmasının çocuğu olumsuz yönde etkilemediği yönündedir. Bu konuda yapılan çalışmalar, çalışan annelerin çocuklarının okul başarılarının ve sosyal gelişimlerinin çalışmayan annelerin çocuklarına göre daha üstün olduğudur. Annenin çalışıyor olması, kız çocuklarını yüksek eğitimsel ve mesleki hedeflere yönelmesinde güdüleyici olmaktadır. Ayrıca kız çocukları annelerinin çalışmasından duydukları hayranlıktan dolayı, onu önemli bir model olarak görmektedir (Aktaş, 1994). Bener'in (2009) araştırmasında, araştırmaya katılan annelerin, kız çocuklarının eğitimi konusundaki görüşlerinde anlamlı bir ilişki bulunmamakla birlikte, çalışan anneler çalışmayan annelere göre, kız çocuklarına verilecek eğitimin fazla olması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Diğer bir ifadeyle, çalışan anneler çalışma hayatında yer alma ile eğitim ilişkisini göz önünde bulundurmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği biçimde babanın iş durumunun da öğrencilerin, ölçeğin okulun özellikleri boyutunda, kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemi üzerinde belirgin bir etkiye sahip olduğu gözlenmektedir. Babası işsiz olan öğrencilerin, babası çalışan ve emekli olan öğrencilere göre daha yüksek bir ortalamaya sahiptir. Diğer bir deyişle, öğrencinin babasının işsiz olması, onun kız meslek lisesine yönelik bireysel eğitim istemi üzerinde belirgin bir etki yapmaktadır. Bu durum, çocuğun kız meslek lisesini seçerek, bir yandan eğitimini sürdürürken diğer yandan aile ekonomisine katkıda bulunmak istemesiyle açıklanabilir. Tural (1998) çalışmasında, mesleki ve teknik liselere devam eden öğrencilerin çoğunlukla, öğrenim ve gelir düzeyi düşük "çiftçi, küçük esnaf, sanatkâr ve işçi ailelerinin çocukları olduğunu, Anadolu liselerine ise öğrenim düzeyi ve gelir düzeyi yüksek "memur, serbest meslek sahibi, politikacı ve işletme sahibi" ailelerin çocuklarının devam ettiğini ortaya koymuştur. Genel liselere devam eden öğrencilerin de bu iki grup arasında bir yerde olduğunu belirlemiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşleri, ölçeğin okulun özellikleri ve çevresel etki boyutunda öğrencilerin babalarının öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Söz konusu bu fark, ölçeğin okulun özellikleri boyutunda, babası okuryazar olan ile babası lise ve dengi okul mezunu; babası ilkokul mezunu olan ile babası lise ve dengi okul mezunu; babası ilkokul mezunu olan ile babası iki yıllık meslek yüksek okulu mezunu; babası ortaokul mezunu olan ile babası lise ve dengi okul mezunu olan arasındadır. Başka bir ifadeyle, babası okuryazar olan öğrencilerin, babası lise ve dengi okul mezunu olanlardan; babası ilkokul mezunu olanların, babası lise ve dengi okul mezunu olanlardan; babası ilkokul mezunu olanların, babası iki yıllık meslek yüksek okulu mezunu olanlardan; babası ortaokul mezunu olanların da babası lise ve dengi okul mezunu olanlardan kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerinde okulun özelliklerini daha fazla dikkate almaktadır.

Ölçeğin, çevresel etki boyutundaki gruplar arası farklılaşma ise babası okuryazar ile babası ilkokul mezunu olan; babası okuryazar ile lise ve dengi okul mezunu olan; babası ilkokul mezunu ile babası ortaokul mezunu olan; babası ortaokul mezunu ile babası lise ve dengi okul mezunu olan öğrenciler arasındadır. Buradan hareketle, babası okuryazar olan öğrenciler, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerden; babası okuryazar olanlar olan öğrenciler, babası lise ve dengi okul mezunu olanlardan; babası ilkokul mezunu olan öğrenciler, babası ortaokul mezunu olanlardan; babası ortaokul mezunu olan öğrenciler, babası lise ve dengi okul mezunu olan öğrencilerle karşılaştırıldığında, kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerinde çevresel etkiyi daha fazla dikkate almaktadırlar. Bu bulgular bir bütün olarak ele alındığında, babasının öğrenim düzeyi düşük olan öğrencilerin kız meslek liselerine olan bireysel eğitim isteminde, okulun özelliklerini ve çevresel etkiyi daha çok göz önünde bulundurdıkları ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemleriyle, onların babalarının öğrenim düzeyi arasında ters bir ilişki olduğu söylenebilir. Burada ulaşılan bu bulgu, Atalay, Konaş, Beyazıt ve Madenoğlu'nun (1992) araştırma bulgularıyla tutarlı bulunmuştur. Belirtilen yazarlar, araştırmalarını aile reislerinin görüşlerine dayalı olarak yürütmüşlerdir. Aile reisleri, "Çocuklarınızın ortaokuldan sonra hangi lise türüne gitmesini istersiniz" sorusuna % 34,59 meslek lisesi yanıtı vermiştir. Buna karşın, hanehalkı reisinin eğitim seviyesi yükseldikçe, en yüksek lise türü olan meslek lisesine ilgi düşmektedir. Meslek lisesi tercihi okuryazar olmayanlarda % 39,01 olurken, bu oran ilkokul mezunlarında % 38,30, lise mezunlarında % 27,27 ve üniversite mezunlarında da % 12,64'e düşmektedir. Tomul (2008) araştırmasında, babanın eğitim düzeyi arttıkça çocuğun öğrenci olma olasılığının da arttığını gözlemlemiştir. Buna göre, genel olarak babası mezun olmayan çocuğa göre babası yükseköğretim mezunu çocuğun öğrenci olma olasılığı 12 kat daha fazladır. Babanın eğitim düzeyindeki artışın etkisi erkeklere göre kızların eğitime katılımı üzerinde daha fazladır. Kentlere göre kırsal kesimde çocuğun öğrenci olmasında babanın eğitim düzeyindeki artış daha fazla etkili olmaktadır.

Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşleri, ölçeğin okulun özellikleri ve kişisel etki boyutlarında ailenin gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği gözlenmektedir. Bu fark, ölçeğin okulun özellikleri boyutunda, ailesinin aylık ortalama geliri 0-600 TL olan öğrencilerle, ailesinin aylık geliri 601-900 TL ile ailesinin aylık gelir düzeyi 0-600 TL arasında olan öğrenciler ile geliri 1501-2500 TL arasındadır. Diğer bir ifadeyle, ailesinin geliri aylık ortalama 0-600 TL olan öğrenciler, ailesinin aylık geliri 601-900 TL olan öğrencilerle; ailesinin aylık ortalama geliri 0-600 TL olan öğrenciler, 1501-2500 TL olan öğrencilerle karşılaştırıldığında kız meslek liselerine olan

bireysel eğitim istemlerinde okulun özelliklerini dikkate almada daha yüksek bir ortalamaya sahiptir. Ailenin gelir düzeyi bakımından ölçeğin kişisel etki boyutundaki farklılaşma ise ailesinin aylık gelir düzeyi 0-600 TL olan öğrenciler ile ailesinin aylık gelir düzeyi 601-900 olan öğrenciler ve ailesinin aylık gelir düzeyi 0-600 TL olan öğrenciler ile geliri 901-1500 olan öğrenciler arasındadır. Bunun anlamı, ailesinin aylık gelir düzeyi 0-600 TL olan öğrenciler, ailesinin aylık gelir düzeyi 601-900 olan öğrencilerden ve ailesinin aylık gelir düzeyi ortamları 0-600 TL olan öğrenciler, geliri 901-1500 olan öğrencilerden kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemlerinde kişisel etkiyi göz önünde bulundurmaktadır. Tural (1998), Türkiye’de çocuklarını ortaöğretim kurumlarına gönderen ailelerin yılda ortalama 4 Milyon TL ve daha az harcama yaptıklarını ortaya koymuştur. Çocuklarını mesleki ve teknik liselerine gönderen ailelerin, yapmış oldukları eğitim harcamaları diğer lise türlerinde okuyan öğrencilerle karşılaştırıldığında en düşük olanıdır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun [TÜİK] 2002 yılında yapmış olduğu araştırma, ailelerin 2002-2003 öğretim yılında genel lise ve meslek lisesine giden çocukları için yapmış oldukları harcama miktarlarına bakıldığında, bunlardan ilkinde devam eden öğrenciler için yapılan harcama miktarı 1.321.268.251 milyon TL olurken, ikincisine devam edenlere için yapılan harcama miktarı da 240.685.615 milyon TL’dir (TÜİK, 2006). Belirtilen araştırmalar birlikte ele alındığında meslek liselerinin, genel liselere göre aileye olan öğrenim maliyetinin düşük olduğu ortaya çıkmaktadır.

Eğitim kararlarının gelir elastikiyeti, piyasa ve makro ekonomide bir parametre olarak kabul edilir (Acemoğlu ve Pischke, 2000). Burada beklenen ailenin gelir düzeyi arttıkça, eğitime yönelik bir istemde artış olmasıdır. İlgili alanyazında çocuğun öğrenci olmasında hanedeki gelir artışının etkili olduğunu ortaya koyan araştırma bulguları bulunmaktadır. Acemoğlu ve Pischke (2000), İngiltere’de yaptıkları araştırmalarında aile gelirinde % 10’luk bir artışın, kolej kayıtlarında % 1 ile % 1,4 arasında değişen bir artışa neden olduğunu ortaya koymuşlardır. Tomul (2008), çocuğun öğrenci olmasında gelir artışının etkisi “orta gelir” düzeyine kadar arttığını ve daha sonraki düzeylerde bu etkinin azalma eğilimine girdiğini ortaya koymuştur. Hanedeki gelir artışının etkisi erkeklere göre kızların eğitime katılımı üzerinde daha fazla etkilidir.

Türkiye’de 01.07.2010-31.12.2010 tarihleri arasında 16 yaşından büyükler için aylık net asgari ücret 599,12 TL’dir (<http://muhasabetr.com>). Bunun anlamı araştırmaya katılan öğrencilerin % 40,2’si ailesinin aylık ortalama gelirinin, bu ücret ve altında olduğudur. Dahası, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu’nun Aralık 2010’da yaptığı Türkiye’de çalışanların geçim koşullarını ortaya koyan araştırma sonuçlarına göre, dört kişilik bir ailenin ağırlık sınırı 867,80 TL ve yoksulluk (varsıl olmayan) sınırı da 2.826,70 TL olduğu göz önünde bulundurulduğunda, araştırmaya katılan

öğrencilerin ailelerinin yoksulluk sınırının altında bir gelire sahip oldukları belirtilebilir. Araştırmada ailelerin gelir düzeyine ilişkin bulgular, onların sosyo-demografik özellikleriyle ilgili bulgularla birlikte ele alındığında, kız meslek liselerini toplumun varsıl olmayan ailelerinin çocuklarının istemde bulunduğu bir okul türü olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca ailelerin genel liseye giden çocukları için yaptıkları eğitim harcamalarının miktarı dikkate alındığında, öğrencilerin ailelerin gelir düzeyini göz önüne alarak, genel lise yerine meslek lisesine yöneldikleri düşünülebilir.

Sonuç ve Öneriler

Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etkenlerin en başında, öğrencilerin kendi kişisel kararları gelmektedir. Bunun dışında, onların bu okulu bitirdiklerinde meslek sahibi olacak olmaları, böylesi bir okulu bitirecek olmalarının gelecek yaşantılarında onlara yarar sağlayacağı düşüncesi ve bu okulların hem çalışıp hem okuma olanağı sağlaması izlenmektedir. Bir anlamda öğrenciler, meslek liselerini bitirip bir meslek kazandıklarında, genel eğitime göre geleceğin belirsizliklerinden kendilerini arındırmak istemektedir. Öğrencilerin kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemleri üzerinde, bu okullarda okuyanlara parasal ve sosyal yardımlar yapılmasının, bir önceki okuldaki öğretmenlerinin yanı sıra komşularının yönlendirmesinin ve oturulan yere çok yakın olmasının hiç etkisi olmadığı ortaya konulmuştur. Kız meslek liselerine yönelik bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşlerinde en fazla etkili olan ölçek boyutu kişisel etki boyut olurken, bunu okulun özellikleri ve çevre etkisi izlenmektedir.

Kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşlerinde yaş, kalınan yer, birlikte oturulan kişi sayısı, anne mesleği, baba mesleği ve anne öğrenim durumunun etkili olmadığı gözlenmiştir. Bunun dışında öğrenim görülen bölüm, anne iş durumu, baba iş durumu, baba öğrenim durumu ve ailenin ortalama aylık gelir düzeyinin, ölçeğin okulun özellikleri, çevresel etki ve kişisel etki boyutlarında anlamlı bir farklılık yarattığı görülmüştür. Bu bağlamda, giyim ve üretim teknolojisinde öğrenim gören öğrenciler, aile ve tüketici hizmetlerinde öğrenim gören öğrencilerden; giyim ve üretim teknolojisinde öğrenim gören öğrenciler, grafik ve fotoğraf alanındaki öğrencilerden; giyim ve üretim teknolojisinde öğrenim gören öğrenciler, güzellik hizmetlerindeki öğrencilerden; çocuk gelişimi ve eğitiminde öğrenim gören öğrenciler, aile ve tüketici hizmetlerindeki öğrencilerden; çocuk gelişimi ve eğitiminde öğrenim gören öğrenciler, grafik ve fotoğraf alanındaki öğrencilerden; aile ve tüketici hizmetlerinde öğrenim gören öğrenciler, bilişim

teknolojilerindekilerden; yiyecek-içecek hizmetlerinde öğrenim gören öğrenciler, grafik ve fotoğraf alanındakilerden ve bilişim teknolojilerinde öğrenim gören öğrenciler de grafik ve fotoğraf alanındaki öğrencilerden daha fazla okulun özelliklerini göz önünde bulundurmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemleri üzerinde, ölçeğin okulun özellikleri boyutunda anne ve baba iş durumunun anlamlı bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Bu konuda, annesi çalışan öğrenciler, çalışmayanlara göre daha yüksek bir ortalamaya sahiptir. Konuya baba iş durumu açısından yaklaşırsa, öğrencinin babasının işsiz olması, onun kız meslek lisesine yönelik bireysel eğitim istemi üzerinde belirgin bir biçimde etkilidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemini etkileyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşleri, ölçeğin okulun özellikleri ve çevresel etki boyutunda öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi arasında ters bir ilişki vardır. Babanın öğrenim düzeyi arttıkça kız meslek liselerine olan bireysel eğitim istemi azalmakta, babasının öğrenim düzeyi düştükçe bu okullara olan istem artmaktadır. Bütün bunların dışında, öğrencilerin kız mesleklerine yönelik bireysel eğitim istemlerinde, ailelerin aylık ortalama gelirinin belirleyici olduğu gözlenmiştir. Meslek liselerinin diğer lise türleriyle, karşılaştırıldığında bireysel eğitim maliyetinin daha az olması, öğrencilerinin bu liselere olan istemleri üzerinde etkili olmaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgu ve sonuçlara dayanarak aşağıda belirtilen önerileri yapmak mümkündür:

1. İşgücü piyasasının kız meslek lisesi mezunlarından beklentilerini ortaya koyacak araştırmalar yapılmalıdır. Bu araştırmalar sonucunda, kız meslek liselerinin programlarında değişiklik yapılması mümkün olabilecektir. Böylece bu okullar daha çok istihdama ve piyasaya dönük hale gelebilecektir.
2. İlgili alanyazın incelendiğinde eğitim istemini konu alan araştırmaların nicel bir yaklaşımla ele alındıkları gözlenmektedir. Buradan hareketle, kız meslek liselerine olan eğitim istemiyle ilgili başka bir çalışmada, araştırmaya katılanların konu ile ilgili duygu, düşünce ve algılarını içeren nitel bir araştırma yapılabilir.

Kaynakça/References

- Acemoğlu, D., & Pischke, J. Steffen (2000). Changes in the wage structure, family income and children's education. *NBER Working Paper Series No. 7986*.
- Aksan, H. (1989). *Ortaöğretimde talebin belirleyicileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Türkiye.
- Aktaş, Y. (1994). Çalışan anne ve çocuğu. *Yaşadıkça Eğitim*, (36), 7-11.
- Altunsaray, M. (2000). *İmam hatip liselerine talebi etkileyen etmenler (Ankara ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Atalay, B., Konaş, M., Beyazıt, S. ve Madenoğlu, K. (1992). *Türk aile yapısı*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayın No: 2013.
- Bakış, O., Levent, H., İnsel, A. ve Polat, S. (2009). *Eğitimde reform girişimi: Türkiye'de eğitime erişimin belirleyicileri*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayını.
- Balci, A. (1995). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: 72 TDFO Bilgisayar Yayın L.T.D.
- Barutçu, P. (1996). *Ticaret ve turizm meslek liselerine olan bireysel talebinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bener, Ö. (2009). Annelerin kız çocuklarının eğitimi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 44-59.
- Bingöl, M. (2004). *Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarının tekstil eğitimi bölümlerine olan talebi etkileyen etkenler (Ankara ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PEGEM.
- Çakar, S. (2000). *Ortaöğretim tercihlerini etkileyen etkenlerin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Doğan, H. (1983). Mesleki ve teknik eğitimin ilkeleri ve gelişmesi, *Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu*, 28-29 Nisan 1983 (ss. 7-11). Ankara: Sevinç.
- Erden, M. (2007). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Arkadaş.
- European Commission Report (2005). *Private household spending on education ve training final project report*. Available from http://ec.europa.eu/education/pdf/doc274_en.pdf adresinden 17/ 09/ 2010 tarihinde alındı.
- Furlong, A. (1993). *Schooling for jobs*. Printed and Bound in Great Britain by Athenaeum Press Ltd, Newcastle upon Tyne.
- Gürler, K. Özlem, Turgutlu, T., Kırıcı, N. ve Üçdoğruk, Ş. (2007), Türkiye'de eğitim talebinin belirleyicileri. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44(512), 89-101.
- Gürol, A. (2002). Kız meslek liselerinin işlevlerinin yerine getirme düzeyi (Elazığ ili örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 287-297.

- Härnqvist, K. (1987). Social demand models. In G. Psacharopoulos (Ed.). *Economics of education research and studies* (pp. 356-363). Oxford: Pergamon Press.
- Kastamonu İl Milli Eğitim Müdürlüğü (2010). *Sayısal veriler 2010*. Kastamonu: İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Şubesi Yayını.
- Kurnaz, K. (1996). *Açık yükseköğretime olan bireysel talebini etkileyen etmenlerin incelenmesi (Ankara örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Lauer, C. (2004). Education, gender and earnings in France and Germany: Level and dispersion effects, *ZEW Discussion Paper No. 04-54, Mannheim*.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2010). *Milli eğitim örgün eğitim istatistikleri 2009-2010*. Ankara: Yayınlar Dairesi Başkanlığı.
- Mutaf, Ş. (1995). *Endüstri meslek, teknik Anadolu meslek, Anadolu teknik liselerine olan eğitim talebini etkileyen etkenlerin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ono, H. (2004). College quality and earnings in the Japanese labor market. *Industrial Relations*, 43(3), 595-617.
- Pucel, J. David. (1972). The individual and his choice of occupation. In Alfred H. Krebs (Ed.) *The individual and his education*. (pp. 43-51). Printed in United States of America.
- Sarıkaya, M. (1998). *Öğrencilerin endüstri meslek liselerine olan istemini etkileyen etkenler (Ankara örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Sarpkaya, R. (2010). Üniversiteye girişte bireysel eğitim istemini etkileyen etmenler: Adnan Menderes Üniversitesi örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(1), 449-488.
- Serin, N. (1979). *Eğitim ekonomisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Sönmez, A. (2001). *Doğu Asya mucizesi ve bunalımı: Türkiye için dersler*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Tessaring, M. (1998). *Training for a changing society: A report on current vocational education and training research in Europe*. Thessaloniki: European Centre for the Development of Vocational Training.
- Tansel, A. (1998). Determinants of school attainment of boys and girls in Turkey. *Economic Growth Center Yale University Center Discussion Paper No: 789*.
- Taymaz, H. (1983) Mesleki ve teknik eğitim sistemi ve örgütlenmesi. *Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu*, 28-29 Nisan 1983 (ss. 100-107). Ankara: Sevinç.
- Tomul, E. (2008). Türkiye’de ailenin sosyo-ekonomik özelliklerinin eğitime katılım üzerinde görel etkisi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (30), 53-168.

- Tek, A. Dönmez. (2006). *Sanayi toplumu sonrası Türkiye’de mesleki eğitim ve kız meslek liseleri (Adapazarı kız meslek lisesi örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Türkiye.
- Tomul, E. (2007). Türkiye’de eğitime katılım üzerinde gelirin etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(22), 22-131.
- Tural, N. (1994). Eğitim istemi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27(2), 781-792.
- Tural, N. (1998). Öğrencilerin ortaöğretimden beklediği yararlar ve bireysel öğrenimin maliyeti. İçinde M. Hesapçıoğlu ve H. Taymaz (Edit.). *Türkiye’de Eğitim Yönetimi* (ss. 245-259). İstanbul: Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları.
- Türkîş Haber Bülteni, 27 Aralık 2010.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2006). *Türkiye eğitim harcamaları araştırması 2002*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- Ünal, L. Işıl. (1996). *Eğitim ve yetiştirme ekonomisi*. Ankara: Epar.
- Web: <http://ktogm.meb.gov.tr/istatistikler.asp> adresinden 16/10/2010 tarihinde alındı.
- Web: <http://muhasabetr.com/2010-asgari-ucet/> adresinden 20/01/2011 tarihinde alındı.
- Yazçayır, N. (1998). *Kız meslek lisesi eğitim programlarının istihdam açısından değerlendirilmesi (Ankara örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yumuşak, Güran İ. (2004). Gelişmekte olan ülkeler ve Türkiye açısından kadın eğitiminin ekonomik ve sosyal boyutu üzerine bir değerlendirme, *Disiplinlerarası Kadın Sempozyumu, 1-4 Mart 2004* (ss. 291-301). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayını.
- Zobar, A. (2006). *Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler (Ankara ili Çankaya ilçesi örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

İletişim/Communication:

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Yolcu
Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Kastamonu
e-posta: hyolcu@kastamonu.edu.tr

Received: 12/03/2011

Revision received: 17/06/2011

Approved: 20/06/2011